

Diunvuija Ku dituku dia Dipungila Dipia-dipia

MAKO

Mei a ku mpala

« Muntu kakuikala ne muoyo anu bua bidia nkayabi, kadi bua mei onso adi alupuka munda mua Nzambi » (Lumu luimpe luakafundabu kudi Luka 4. 4).

Edi ndiandamuna dia Mukelenge wetu Yesu Kilisto kudi Satana muteyanganyi, didi divuluija bena kuitabusha ne, kudisha kua muoyo wa buana bua Nzambi udi munda muabu, ne kudiunda kuabu kua mu nyuma, kudi kufuma ku dibala dilondangane ne dia ku dituku ku dituku dia Dî dia Nzambi.

Bua kukankamika ne kulombola dibala edi, dipungila dipiadipia, tshitupa tshibidi tshia Mukanda wa Nzambi, diakakosolodibua mu bitupa bia mvesa mitshintshika ya kubala ku dituku ku dituku, mikale ne diunvuija dikese. Diunvuija ditudi nadi mu bianza edi, didi tshitupa tshia mudimu wa mikanda itanu (ya kubala kua diyi dia Nzambi mu bidimu bitanu). Tshikebelu tshia mudimu eu tshidi mu mukanda eu mu Français.

Katubangi kubala mu mudimu eu, katuyi banji kulomba Nzambi bua mei aa ikale ne dikuatshisha mu mitshima yetu.

Kuvuluka :

(mv. 4-9 = mvesa 4 ku 9)

(mv. 4, 9 = mvesa 4 ne 9)

(Heb. 1. 1, 2 = Hebelo shapita 1 mvesa 1 ne 2)

Mako 1. 1-13	4
Mako 1. 14-28	5
Mako 1. 29-45	6
Mako 2. 1-17	7
Mako 2. 18-28	8
Mako 3. 1-19	9
Mako 3. 20-35	10
Mako 4. 1-12	11
Mako 4. 13-25	12
Mako 4. 26-41	13
Mako 5. 1-20	14
Mako 5. 21-43	15
Mako 6. 1-13	16
Mako 6. 14-29	17
Mako 6. 30-44	18
Mako 6. 45-56	19
Mako 7.1-16	20
Mako 7. 17-37	21
Mako 8. 1-21	22
Mako 8. 22- 23	23
Mako 9. 1-13	24
Mako 9. 14-32	25
Mako 9. 33-51	26
Mako 10. 1-22	27

Mako 10. 23-34	28
Mako 10. 35-52	29
Mako 11.1-14	30
Mako 11. 15-33	31
Mako 12. 1-17	32
Mako 12. 18-34	33
Mako 12. 35-44	34
Mako 13. 1-13	35
Mako 13. 14-37	36
Mako 14. 1-16	37
Mako 14. 17-31	38
Mako 14. 32-54	39
Mako 14. 55-72	40
Mako 15 1-21	41
Mako 15. 22-41	42
Mako 15. 42-47 ; 16. 1-8	43
Mako 16. 9-20	44

Mako 1. 1-13

Lumu luimpe lua Mako ludi lua Muena **mudimu mupuangane**. Ke bualu kayi katuena tusanganamu bualu bua kuledibua kuende, nansha dilondangana dia ndelanganyi yende. Bualu bua kuanyisha muena mudimu, bidi ne mushinga anu ngikadilu yende ya ditumikila, ya lulamatu ne lukunukunu... Kadi, kubanga anu ku miaku ya mbangilu udi mubikidibue bu **Muana wa Nzambi**, bua mubadi kakepeshi muntu udi mudimu wa bupuekele wamba kulejibua : Mbualu bua muena mudimu wa **budisuila**. Muikale mu tshinfuanyikishi tshia Nzambi, Yesu **nkayende** wakadivuija mupika (Filip. 2. 6, 7).

Ku nyima kua bumanyishi bua Yone, Mukelenge Yesu udi ubanga tshikondo atshi, mudimu wende, ne shapita eu mujima wa kumudilu udi wambulula misangu ya bungu muaku eu « **pa dib'adi** ¹ » (misangu dikumi ne umue).

Yesu udi utumikila ku dibatijibua. Nansha muikale « wa tshijila, kayi ne bubi, mutapuluke ne bubi » (Ebel. 7. 26), udi wangata muaba munkatshi mua bantu babi badi bakudimuna mutshima. Kadi bua kamanyi mua kufuangikijibua ne bakuabu, Nzambi udi ufila bumanyishi mu diulu bumanyishi bua pa buabu, ku bualu bua « Muana wende wa tshijila Yesu » (Bienz. 4. 27 ne 30), diakula edi didi **dilua ku mpala** kua mudimu wende. Nzambi kena wamba ne : « wewe neunsankishe (matuku atshilualua), kadi wewe **udi unsankisha** ».

PashiseYesu udi utumibua mu tshipela bua kuteibua ne kusuika muena lukuna munene wakadi mutukuante mu bupika (tangila shap. 3. 27). Muaba onso wakatufila bubi, Dinanga ne ditumikila biakalombola Yesu bua dipikudibua dietu.

Yesu mumane kumueneka nunku, anu apu, mudimu wa Yone wakajika.

¹. Pa dib'adi : muaku eu mu tshiluba, misangu mikuabu kawena patoke nansha, tudi tupatula nvesa idiwu usangayibua mu français : mv. 10, 12, 18, 20, 21, 28, 29, 30, 31, 42, 43.

Mako 1. 14-28

Bukelenge bua mu diulu budi pabuipi ; **Mukelenge** mu bu muntu buandi nkayende udi munkantshi mua bantu bandi. Udi wakula tshiambilu tshidi tshisuikakajibua mu biambidi bibidi bipia-bipia ne lelu : « **kudimunayi mitshima yenu ne nuitabuje lumu luimpe** ». **Mukelenge** udi ubala mu mutshima wa muntu ne muntu **diandamuna** didiye ufila ku dibila edi didi ne mushinga mukole ne dia lukasa. Pashishe, kudi aba bakunvua dibikila ne bakamuitabuja, udi wambila muntu ne dibikila dikuabu dia kumulonda munyima ne kumukuatshila mudimu : « nundonde » bu muakambilaye bayidi banayi bakadiye mumanye didilongolola dia mitshima wabu. Anu pa dib’adi, bakumulonda. Nebangane diakalengele dia kuendakana nende matuku onso a mudimu wende bua kuikala nunku **bamanyishi** bandi ba malu onso amon’abu ne unvuabu kudiye (1 Yone 1. 1...), ne bua kuikala bayidi bandi badi balongeshibua kudiye (Matayo 11. 29). Bualu budi bukumbane bua kuvuijibuabu ku nyim bu **bapostolo**, buena kuamba ne batumibue bandi (Yone 20. 21) bua kuisha lumu luimpe kudi ba pa buloba !

Mu Kapenuna Yesu udi wondapa muntu wakadi mu **nsunangonga** mene, mukuatshibue ne nyuma ya bukoya, tshilejelu tshinene tshia ngikadilu wa dishimbuka diakakuluka Isalele. Anu kumbangilu kua mudimu wa Mukelenge, Bukole buandi budi butshimuna bua Satana – butudi tuitabuja anu bikese – ne budi buenzeja ku mubidi ne ku mutshima.

Mako 1. 29-45

Ku nyima kua nsunangonga wa mu Kapenuna, mmu nzubu wa Andele ne Simona mudi muenzeka bualu bua kukema bua ngasa. Yesu udi pabuipi bua kuikala muakididibue mu nzubu yetu ne kutupesha bupikudi. Tuenze bietu bu bayidi aba, tumuambile malu onso adi atutatshisha (mv. 30).

Pakamana, mamuen'ende ne Yone kondapibua, ne lukasa lonso udi **ukuatshila Mukelenge** ne bantu **bandi mudimu**.

Dilolo didi dilua, kadi bua muena mudimu wa nunku, dituku kadiena dijike nansha. Badi bamutuadila badi ne mabedi, **kayi upungila** udi ubasangaja ne ubondapa. Kadi bualu kayi busokoka bua mudmu eu muimpe ? Muaba kayi wakadi Yesu usuna bukole bunene ne bufukulula ? Mv. wa 35 udi utunvuija ne buakadi bufumina mu **bobumue ne Nzambi wende**. Nudi nutangila mushindu kayi wakadi muntu'eu mpuangane ubanga dituku diandi (fuangikija ku Yesh. 50. Ndekelu wa mv. 4). Kadi padibu bamuambila bua dimanyibua diandi kudi bantu ba bungji, udi ushiya bisumbu bia bantu aba biakadi anu ne disanka dia kutangila bishima, udi uya kuyisha lumu luimpe mu luseke lukuabu.

Ku nyima, Yesu udi wondapa muena nsudi ne udi umuleja mushindu kayi udiye ne bua kufila bumanyishi buandi, bumanyishi bilondeshele **Dî dia Nzambi** (mv. 44 ; Lew. 14). Kutangila muntu udi wenza anu mudi meshi ende masue, ne mu musoko eu, nkudishipa dia mudimu wa Nzambi.

Mako 2. 1-17

Mu nzubu wa ku kapenuna, Yesu udi udimanyisha bilondeshele Mis. 103. 3, bu eu udi **ubuikidila malu mabi onso** ne udi **ujikija mabedi onso**. Ku bualu bua muena kaneke, udi ukumbaja bitupa bionso bibidi bia mvesa eu, bumanyishi kudi bantu buonso. Eyo, yeye udi ubuikidila bubi – mudimu **wa nyuma**, ne udi ufila bujadiki **budi bumueneka ku mesu kua bantu** ² mu diondopa dia disama, kena upanga kuikala Yepowa Nzambi wa Isalele.

Basangishi ba milambu anyi (ba publikano), bakadi balambuisha bitadi mu mudimu wa bena Lomo, bualu ebu buakadi bupatesha bubanji (bualu bua bakadi balama tshinga tshitupa tshia biuma buabu nkayabu)... ne **dibalengulula** kudi bana babu. Kadi Mukelenge ku dibikila diandi dia Lewi, ne eu witaba ku dibikila edi, bidi bileja ne Mukelenge kena ne kansungansunga kudi bantu nansha. Kutangila, wakaluila bantu babi, aba badi kabayi basokoka ngikadilu wabu (1 Tim. 1. 15). Ne udi ku mesa nabu mudivuije **mulunda** wabu. Bualu bua, kubangila ku bubi bua Adama, muntu udi anu ne ditshina dia Nzambi, ne udi unyema ku mpala kuende, bualu bua kondo kende ka mutshima kadi kabi. Ku mpala kua kusungila tshifukibua tshiandi, bualu bua kumudilu bua Nzambi buakadi bua kusemena pabuipi n’atshi ne **kukuata meshi atshi**. Ke mushindu wakenza Mukelenge wetu Yesu Kilisto pakapuekaye tô ne mu dikenga dinene diakadi muntu, bua kumujadikila ne, **Nzambi udi mumunange**.

2. Bujadiki budi bulengibua ne bianza : Preuve matérielle.

Mako 2. 18-28

Bikala muaku wa muena mudimu mupuangane udi « padib'adi », wa bena yuda bena mitshima mikole udi « mbuatshinyi ? » (mv. 7, 16, 18, 24). Pakamukonkabu bua **dijila dia bia kudia**, Yesu udi unvuija ne budi tshimanyinu tshia **kanyinganyinga**, kadibu kabayi mua kuikala naku patshienaye n'abu. Dilua diandi kadiena **bualu bua disanka dinene** kudi tshisamba tshiende anyi ? (Luka 2. 10). Pashishe udi ubuelela pa bualu ebu bua kufila ditapuluka didi pankatshi pa mikeshi ne bilele bia bena Yuda ku lumu luimpe lua budishikaminyi luakalulilaye kubatuadila. Udi ne kanyinganyinga pa kutangila ne muntu udi musue ku bualu ebu anu tshimuenenu tshia kutendelela tshia kumesu bualu bua tshidi tshimupesha lumu lunene ku mesu kua bantu... ku ditungunuka dia kuenza disua diandi dia bu muntu. Mu dishilangana ne ebi, mv. 22 udi utuleja ne muena Kilisto udi muntu udi udi muledibue tshia kabidi. Bikala mutshima wende udi mukudimuke, udi muwujibue ne disanka dipiadipia, ne ngikadilu wende wa ku mesu, udi ne bua kuikala pende mukudimuke.

Ba falese badi bakanyina bayidi bualu bua badi bapola miepu mu dituku dia **nsabatu**. Muntu udi anu ukudimuna kabingila ka tshintu tshidi Nzambi umupesha. Nsabatu wakadi **mngasa** wakadi Nzambi mupesha bena Isalele, kadi bobo aba bakasanka nende bu tshikokedi tshia kudiundisha ngikadilu wa bupika buandi (Bienz. 15. 10).

Mako 3. 1-19

Diondapibua dibidi didi dienzeka mu nsunangonga wa mu Kapenuna ne bidi kabidi dituku dia nsabatu (shap. 1. 21...). Kudi musame eu udi ne tshianza tshifulame, Mukelenge udi umuambila bua kuenza **bualu** budiye kayi mua kukumbana nansha. Ku dibanga diandi dia ditumikila, muntu'eu udi uleja ditabuja diandi ne diodi edi ke didi dilenga Yesu bua kumondapa. Kadi tangilayi bukole bua mutshima bua bantu bakadi batangila bualu ebu ! Pamutu pa bobu kusanka ne muntu wakadi mondapibua, ne kutumbisha bukole bua Mukelenge, bantu aba bena, badi belela Mukelenge tshifufu bua kumushipa, bualu wakondopa muntu eu dituku diabu dia bena Yuda. Kadi Yeye udi utungunuka anu ne mudimu wende wa ngasa, ne bisumbu bia bantu kusangisha ne bengi ba mu Tulo, ne ba Sidona (ne ba mu Edoma), bakadi bamulonda bua kunvua mayisha andi ne kuondapibua. Pashishe udi uya ne bayidi ku luseke, ne ubajadika « **bua kuikalaye n'abu**, ne bua kubatuma... » (fuangikija ku Yone 15. 16). Kuikala ne Yesu : ndiakalengele dinene, ne puopamue, **mbualu** bunene bua kulua kuikala **mutumibue**. Mmushindu kayi utudi mua kubambaja mudimu wende, katuyi banji kuanga **malongesha** ende (Yelem. 23. 21, 22).

Mu lumu'elu luimpe muntu ne muntu wa ku bayidi dikumi ne babidi, udi mutedibue pa nkayandi, bua kutuvuluija ne, muena mudi yonso udi ne bua kuindila misangu yonso ne pa nkayende kudi Mukelenge wende bua kuangata bulombodi ne dikuatshisha.

Mako 3. 20-35

Misangu yonso udi anu pabuipe bua bantu basemene kudiye, Mukelenge udi ulekela bua bantu banyunguluke nzubu wakabuelaye, bua yeye kubanga kubalangesha, kayi usangana nansha diba dia kudiaye. Tuetu badi kabayi bakidila bengi mu nzubu yetu, ne badi batatshishibua, ne badi bashintulula ngikadilu yetu, tuangate mundidimbi wa didifila didi kadiyi dipungila edi ne didipidia dia pa buadi edi. Tuele meshi ne muenyi utudi katuyi belele meshi udi mututumina bua tuetu tumuambile bualu bua lupandu lua muoyo wandi.

Bantu ba bungi batu ne dipampakana bilondeshele mv.29. Badi ne ditshina bua bakadi bamane kuakula musangu mukuabu kabayi bamanye nansha, dî didi kadî mua kufuidibua luse. Ke kupanga kumanya kua ngasa wa Nzambi. « Mashi a Yesu Kilisto Muanandi adi atusukula **ku bubi buonso** » (1 Yone 1. 7). Bubi buenzela Nyuma Muimpe buakadi bubi bunene bua bena Isalele bakadi ne bupidia. Bantu aba bakadi bapesha Satana bukole bua Nyuma Muimpe buakadi Yesu nabu (bamba ne Yesu udi wenza malu ku bukole bua Belezebule). Biakadi dipanga dinene ne kabidi bishilangane ne meshi mimpe onso (mv.26).

Mu tshitupa tshia nkelu, Mukelenge udi utapulula menemene tshisumbu tshia aba badiye ubala bu diku **diandi**. Kuenza disua dia Nzambi, biakadi (ne bidi ne katataka) **kuteleja Mukelenge Yesu**.

Mako 4. 1-12

Yesu udi ushikama ku dijiba ne ulongesha bisumbu bia bantu mu mei a **nsumuinu**. Lua kumudilu ludi lua **mumiaminyi**. Udi udileja nkayende bu udi ulua mutuale ne umiamina mu buloba maminu mimpe a lumu luimpe. Nansha mumanye mitshima ne mushindu wakidilabu – anyi wapangabu kuakidila – bulelela, udi upesha **muntu ne muntu** mushindu wa kusambakana ne Dî dia muoyo. Wewe ukadi muluakidile pebe anyi ?

Mv. wa 12 kena ne bualu bua kumunvua bibi nansha. Bu nansha ne Mukelenge wakadi ne bua kutshina bua kumona bantu bakudimuna mitshima yabu, ne yeye kuikala muenzejibua bua kubabuikidila bubi buabu ! Tumanye apa ne budi bualu bua **tshisamba tshia bena Yuda** mu ka bujima. Tshiakamana kubanda Yesu ne, udi ne demona, bapidia nunku bumanyishi bua Nyuma muimpe. Bubi bua mushindu wa nunku, kabena mua kubuikidila nansha, ne bu tshisamba, Isalele neakoleshibue mutshima (shap. 3. 29 ; Lom. 11. 7, 8, ne 25). Kadi buonso badi basue kukonka Yesu « pa buabu », badi bapeta muaba « kudiye » (mv. 11, 34 fuanyikija ku Nsum. 28. Ndekelu wa mv. 5). Tuangate diakalengele edi ne pa nkayetu katupangiki mu masangisha atudi tunyunguluka Mukelenge Yesu bua kunvua Dî diandi.

Mako 4. 13-25

Mukelenge udi unvuija bayidi bandi lusumuinu lua mumiaminyi. Lusumuinu elu ludi **tshibangidilu** tshia malongesha ende onso (mv. 13). Nunku bua kunvua dilongesha edi, bidi bikengela bua Lumu Luimpe luase miji mu mutshima.

Nansha bituika bena kuitabuja, tutshine bua kuikala bu miaba ei isatu ya kumudilu ; bualu ke anu lumu luimpe lua **lupandu** ludi Satana ukeba bua kunyenga pamanalu kukunyibua. Mei bungu munyi akamana Nzambi kutuambila, ne akapanga mitshima yetu kuitabuja bualu bua dilamata dietu dia ku malu a pa buloba diakaukolesha bu buloba bua kukala ka nshila (tang. shap. 6. 52) ? Anyi kabiena bitufikila misangu ya bungu bua kuenza bilondeshele **meshi** etu tô ne pa mueneka diteta dia dipanga dia lulamatu lua mitshima ne dia ditabuja anyi ? (fuany ku mv. 17).

Bishilangane ne **kupanga kua majinga**³, **majinga**⁴ adi kabidi mabi ! (Luka 21. 34). Ne « dishima, ne bubanji, ne lukuka lua bintu bikuabu », malu onso aa adi mua kunyengela tshikondo tshikuabu muoyo wa muana wa Nzambi ne kupangishila Mukelenge mamuma akadiye mua kupola mu tshikondo tshiau (Tit. 3. 14 ndekelu).

« Nudimuke **ku binudi** nunvua » – bu mudi Mukelenge Yesu wamba (mv. 24). Mu Luka 8. 18, tudi tubala ne : « nudimuke mu mushindu unudi nunvua ». Eyo, mushindu kayi utudi tuakidila Dî dia Nzambi buonso buetu ?

3. Kupanga kua majinga : Insouciannce • 4. Majinga : soucis

Mako 4. 26-41

Lusumuinu lua mu mvesa 26 ne ku 29 ludi lufuanangana mu Matayo 13, ne lua lupela mu budimi, ludi lufila dilongesha didi diunvuika dishilangane. Apa budi bualu anu bua **mudimu wa Nzambi**, kadi mu Matayo, muena lukuna udi ukuata biende mudimu bua ditanaja dia bantu **bakalala tulu**. Mu mv. wetu wa mv. 27, Mumiaminyi munene udi umueneka bu mulale biende tulu. Kadi kutangila mu bulelela, butuku ne munya, kabayi bamumona, udi ne tshitabela ku maminu ende mimpe ne udi uakuba bua adiunde tô ne ku dinowa. Mulunda wanyi musuibue ne muena Kilisto, bidi mua kumueneka ku mesu etu ne Mukelenge udi utulengulula ne kena unvua kulomba kuetu, ne udi mulengulule mudimu wende. Kadi **tujule mesu etu**, bu mudi Yesu wambila bayidi bandi bua kuenza nunku ku ditabuja. Budimi bukadi bumane kukunza bua kunowa (Yone 4. 35).

Bua **kusabuka dishiya**, bidi bifuanangana ne luendu luetu lua pa buloba, bayidi kabena nkayabu nansha. Mukelenge udi n'abu mu buatu, bakamuangata anu « bu muakadiye » (mv. 36). Bantu badi badienzela Yesu tshinfuanyi tshibi ne tshia pa bule. Mukelenge udi ukonka bayidi bandi ne « eu nganyi ? ». **Yeye** mene wakasangisha lupepele mu bianza biende bitunya, ne wakakuta mayi mu tshivualu tshiandi (Nsum. 30. 4).

Mako 5. 1-20

Mukelenge ne bayidi bandi badi babuela mu musoko wa bena Gelesa. Muntu wa kumudilu wakusambakena nende, nende udi mukuatshibua ne nyuma ya bukoya idi imupesha lonji ne bukole bua bungi kayi mua kutekeshibua kudi bantu. Bulelela bunene, tudi ne tshimuenenu mu bualu ebu tshia ngikadilu wa muntu mubi, utatshishibua kudi Satana, utenkakashibua kudi meshi ende a tubazubazu, muikale ulala mu majambu, wakadi udikengensha nkayende ne kuditapa mputa pa mubidi wende, ukengesha kabidi bantu bakuabu. Aba bakatata, ne kupangila bua kumutekesha ku dimusuika ne nkanu, mundidimbi wa mikeshi ya bantu idi bisumbu bienzeja nayi bua kulongolola ngikadilu wa dipambuka dia bifukibua.

Tuetu tuakadi mua kunyema ne bowa bunene ne bundu ku mpala kua muntu wa mushindu eu. Kadi Yesu yeye kena upingana pa nyima ku mpala kuende nansha. Kutangila, udi musue kuambuluisha muntu'eu muena dikenga bua **kumupikula** ku dikenga edi ne ku bupika buakadiye musuikibue.

Bantu ba mu musoko, bualu budibu balame ku bualu ebu bua tshishima, anu bua dibutuka dia ngulube yabu ! Ku dilomba diabu Mukelenge udi umuka ku luseke alu, kadi ku nyima kuende udi ushiya **mumanyishi**, ne nganyi mene ? « yeye wakadi nyuma wa bukoya munda muende ». Eu ke mundidimbi wa tshikondo etshi anyi ? Mubengibue pa buloba, Mukelenge udi ulama bakasungilaye, ne udi ubapesha, mudimu wa kumanyisha bualu buandi. Mushindu kayi utudi tukumbaja mudimu eu ? (bala Mis. 66. 16).

Mako 5. 21-43

Mukelenge wa nsunangonga, dina diandi Yayilo, udi ubikila Yesu bua kuondapa muan'ende wa bakaji. Kadi, Patshiena Muyishi mu nshila, mukaji mukuabu, wakapangabu kuondapa kudi ba minganga buonso, udi ulua mu musokoko, ukeba bukole buandi.

Mulunda wanyi munanga, minga misangu ukadi, mukebe nseke ne nseke diambuluisha ku bukoya bua mu nyuma, Yesu udi upita kabidi lelu ku mesu kuebe, enza biebe bu mukaji, lenga ku tshilulu tshiende ! (fuany ku shap. 6. 56 ndekelu).

Mukaji udi mumanye ne udi musungidibue, ne Mukelenge kabidi udi mumanye. Kadi, bidi bimpe bua buonso bateleje bumanyishi bua diondapibua diandi, ke bualu kayi Yesu udi umusemeja bua atshimune ditshina diandi, ku didimanyisha, ku dijikula pa toke ku mpala kua buonso « **bulelela buonso** ». Nunku, ku diandamuna dia ku ditabuja diandi neapete, dî dia ngasa ditambe buimpe ne : « **muan'anyi mukaji**, ditabuja diebe diakukusungila, uye biebe talala... », pa mutu pa diondapibua patupu.

Mutshikondo atshi nzubu wa Yayilo, wakamana kuwula ntente ne miadi, ne mbila ya dipanga ditekemena kabidi muana (kadi kabayi ne bulelela nansha mv. 40). Kadi ku dî dimue, Mukelenge udi ukolesha tatu wa muana (mv. 36) utangidija kudi **Nzambi**, meshi a muntu'eu... ne etu kabidi : « **kutshinyi, itabuja anu kuitabuja** ». Pashishe ku dî dikuabu dia mushinga, didi Nyuma mutulamine ne mutufundile mene mu muakulu wakakula Musungidi, udi ubisha muana mukaji.

Mako 6. 1-13

Bua bantu bena Nazalete, Yesu wakadi « **Mupandi wa mabaya** ». Munda mua bidimu makumi asatu, wabuikila butumbi buandi mu ngikadilu mupuekele wa muena mudimu wa bianza wa mu musoko. Ngikadilu wa mushindu eu kena unvuika kudi muntu wa mubidi udi muibidile bua kulumbuluisha bilendeshele mmuenenu wa ku mesu.

Bikalabi biakadi bualu bukole bua kuitabuja **bumanyishi bua Mukelenge**, kudi ba mu musoko wabu, kudi baledi bandi, ne kudi ba mu tshisamba tshiabu, mushindu kayi udibi bikole kabidi bua kuitabuja buetu bumanyishi kudi bantu badi batunyunguluke... bilondeshele bilema bitudi nabi ne ngikadilu wetu mubi wa kale udibu bamanye. Kadi mu muaba wa nunku ke udi mamuma a muoyo mupiamupia mua kumueneka bimpe ne kuenza buyishi budi ne bukole (Filip. 2. 15). Bayidi dikumi ne babidi bamane **kusungudibua** mu shap. 3, badi batumibua katataka bua kuamba lumu luimpe lua dikudimuna dia mutshima. Mukelenge udi usengelela bua kabangatshi tshintu nansha tshimue bua mu nshila wa luendu luabu elu. Muoyo wabu wikale wa ku ditabuja. Mu tshikondo ne tshikuabu, nebapete bidi bikengela bualu bua mudimu ne bualu bua majinga abu. Kutuala kua biakudia, nekubapangishe kutuishibua kua bukuatshishi bua Mukelenge kudibu, ne kabidi nekujimije ku mesu abu **malanda** adi abatuangaja ne Mukelenge udi kayi n'abu ku mubidi'eu. Kutangila apa, bisabata kumakasa bidi ne mushinga wa bunyi. Bidi tshinfuanyi tshia tshidi Efeso 6. 15 ubikila ne « kudilongolola kua lumu luimpe lua ditalala » Bua kujadika lumu luimpe lua ngasa ludiye mutuadi walu mu buloba, muena kuitabuja udi ne bualu bua kulengeja luendu luandi (fuany. ku Lom. 10. 15).

Mako 6. 14-29

Bionso bidi ditshina dinene kudi kondo ka mutshima kabi (Nsum. 28. 1). Padi Helode wakakuatshisha Yone mu lukanu unvua bakula bua Yesu, dipampakana didi dimukuata ne, bumue muprofete Yone udi mubike ku bafue. Bualu bua ebi nebiunvuije ne **Nzambi** nkayende wakamana kumanya ne kukosa tshilumbua tshia muntu wandi. Bua kabingila koku kamue aka, bantu nebakuatshibue ne bowa bukole tshikondo tshia monabu Yesu wakashipibua ku mutshi mutshiamakane, ulua mu matutu mu diulu (Buak. 6. 2 ne 15 ku 17 ; tangila kabidi ku Buak. 11. 10, 11).

Diakalengele didi kudi Yone, muprofete mutambe baprofete buonso bunene, kadi ditapuluka kayi ne difutu dia wakamushipesha ! Yeye eu, wakadi **muputuluke**⁵, mushilangane ne tatu wende wakadi ne lonji, Helode Munene. Muikale ne ngikadilu wa butekete, mukokeshibue ku nkuka ya mubidi wende, « wakenza malu a bungi » pakunvuaye Yone, kumusha ebu bua kutuangaja muoyo wende mu dipetangana ne disua dia Nzambi (buna kuamba ne, kuitabuja Nzambi). Kuenza kua malu a bungi, nansha bikalau mimpe munyi, kênâ akumbana bua kumusankisha. Kadi tangila kudi kulua « dituku dimpe », eyo dimpe bua satane ne bua bakaji aba babidi badiye ukuata n'abu mudimu wa kushipa Yone. Bidia bia dibanji, maja a tshilenduishi, kuditshipa patupu kua lukasa lua muoyo wende wa bu muntu, kabiena bikumbane bua kuenza nabi bualu bubi bunene, kufuta dilubakana dibi dia meshi.

5. Muputuluke : lâche

Mako 6. 30-44

Bapostolo, badi bapingana kudi Mukelenge kunyima kua luendu luabu, buonso buabu, meshi abu adi muwule ntente ne **biakakumbajabu**, ne badi basue kubiambila Mukelenge wabu. Mukelenge udi mumanye ne badi bualu ne **dikisha** dikese, ne wakamana kubalongoluela muaba « ku butshika » nandi. Tuetu batu balomba bua misangu mikuabu dijinga dikese dia kudiolola, tutangile mishindu kayi ne mu ngikadilu kayi udi bayidi balabula dikisha edi :

1. Didi **dilua ku nyima kua mudimu** mukuatshila Mukelenge.
2. Didi anu dikisha **dia tshitupa tshipi**, bualu bua buloba kabuena bumanye mua kufila dikisha dinene nansha (Mika. 2. 10).
3. Didi diangatshibua ku **butshika** bua bantu ba pa buloba, ke munkatshi mua lukutukutu luabu mudibu mua kudipeta nansha.
4. badi badiangata ne **Mukelenge** munkatshi muabu.

Dikisha dia tshitupa tshipi, kutangila bisumbu bia bantu badi benda badisangisha. Yesu neadishe mitshima yabu, pashishe mibidi yabu (Matayo 4. 4) ; kadi, ku mpala udi uteka bayidi bandi mu diteta. Aba, badi bumuka mu dimuambila malu onso akakumbajabu. Bidi bimpe ! tshiakadi tshikondo tshimpe tshiakuleja bukole buabu, pamutu pa kujinga kupingaja bantu. Wakabambila ne « **Nuenu**, nubape bia kudia » bua kubaleja ne bukokeshi buonso budi bufuma kudiye. Pa dib'adi udi ubatuangaja mu tshienzedi tshienye tshia buimpe. Musangu eu kabidi tudi tumona kabujima ka dikenka dia ngikadilu ei : lungenyi, bukole ne dinanga bia Muena mudimu mpuangane.

Mako 6. 45-56

Mu disabuka dia ku mpala dia dijiba (shap. 4. 35-41), Mukelenge wakadi **ne** bayidi bandi, nansha muakadiye mulale tulu mu buatu. Kadi bua musangu eu ditabuja dia bayidi didi ditamba kuikala ditetshibue bualu bua Mukelenge **kena n'abu nansha**. Wakamana kubanda ku mukuna bua kutendelela, padibu nkayabu butuku baluangana ne mavuala ne lupepele. Ku dimona badi bajimije Yesu, kadi **yeye**, diunvuija dinene udi **ubamona** mu mavuala pa mayi (mv. 48). Udi ulua kudibu kundekelu kua butuku (bala Yobo 9. 8). Mushindu kayi udibu bapange kudilongolola bua kusambakana nende ! Pa dib'adi, ku dī diandi udi udimanyisha kudibu ne ubajadikila : « **nukoleshe mitshimayenu mmeme, kanutshinyi** » (mv. 50 ; Yesh. 43. 2). Ke mudi bena kuitabuja bakuabu bakapitshila ku diteta, ne bakamana kufika kundekelu kua bukole buabu, bamane kujimija dikima dionso, bakunvua dī dia Mukelenge ubavulujia kuikala kuandi pabuipi n'abu ne dinanga diandi !

Pakabuelaye bua kupitshila mu tshimenga tshia Genesaleta, Yesu udi muakididibue ne lukasa lonso ne udi wenzamu malu a kukema a bungi. Ndishilangana kayi ne mbangilu wa shapita eu (mv. 5, 6) ! « Kumanya Yesu bu bantu aba, nansha ku nyima kua bamane kumubenga diba dikuabu, kumuitabuja, ebi bidi bikumbana bua kutekibua muinshi mua diakalengele dia bubanji bua ngasa, mutekibue tshikondo tshionso ku ditabuja » (S. Prod'hom).

Mako 7.1-16

Bafalese badi ne mukau bua diangishibua dia Mukelenge kudi bisumbu bia bantu, kadi batshina bisumbu ebi kabena mua kuleleja mukau eu patoke. Badi bafunda bayidi bandi bu muakenzabu kabidi mu shap. 2. 24. Bua bena lubombo aba, **buakane bua ku mesu**, buakadi ne mushinga wa bungi mutambe wa kondo kabu ka mutshima. Bualu ebu budi bulelela ne, ntendelelu yonso udi **kayi netshijila** udi usankisha muntu wa mubidi biakane. Bafalese bakadi bakeba **dianyisha dia bantu** kabayi bajinga dia Nzambi.

Kadi dijinga dia kumudilu dia bena kuitabuja didi dia **kusankisha Mukelenge mu malu onso** (tang. Gal. 1. 10). Ne bu mudi Yeye utangila mu mutshima, ebi bidi bitusaka bua tuetu kukumbaja bimpe « divua » dia **munda**, Buena kuamba ne tshilumbuluidi tshia meshi etu, kabingila ketu ne dienza dietu dia malu kupitshila ku bulelela bua Dî **diaNzambi**, diode didi dibulula bukoya nansha bukese.

Yesu udi uleja bafalese aba ne, bilele bia bankambua babu bidi biya too ne ku ditontolola **mikeshi ya Nzambi**, nangananga mu tshilejelu etshi tshia : **kanemu ka kupesha baledi**. Tuakule bikole bua bilele bua bankambua. Kuenza kua bualu anu « bualu bua tutu ne tshilele tshia ku buenza » kudi mua kutupambuisha. Tuakadi mua kuikala misangu yonso tuebeja **tshidi mifundu yamba**.

Mako 7. 17-37

Mukelenge udi mumanye bimpe **mutshima** wa muntu, udi udimusha bayidi bandi ku bidi mua **kulupukamu**. Mutshima wa bu muntu'eu, udi kabidi kutudi, kadi Nzambi atumbishibue bualu bua kudi londapu ku ngikadilu wa mushindu wa nunku (Mis. 51. 10).

Ku nyima kua ditangila didiye umuka ku dienza, tudi mua kuela meshi disankayi didi disambakaja Yesu ne mukaji muena Suliafoinike. Mei makole adiyе udianshila kuakula kudiye, adi ajadika ke anu ditabuja dinene didi muntu kayi mua kutekesha, kadi kabidi **kudipuekesha** kulelela, bualu bua, mushilangane ne bafalese bena kudisua, mukaji eu kena uleja mulongo wa butumbi anyi tshintu tshidiye ukumbanyina ; udi wangata muaba wende muimpe ku mpala kua Nzambi ne witabuja tshilumbuluidi tshidi tshikumbanyine ngikadilu wende (Yesh. 57. 15).

Pashishe, nkamama kadi Yesu ujikula matshi ende, pakayaye nende ku luseke, mumutapulule ne bisumbu bia bantu. Nganyi wakadi mua kupeta bukokeshi bua kudisangisa ku disambakana dia pa buadi dia Musungidi ne wakadiye nende bualu ? Dikudimuna dia mutshima dia muntu mubi, didi dikengela disambakana dia lukasa, dia muntu nkayende, ne dia dinanga ne Mukelenge (tang. kabidi shap. 8. 23).

Kubala kuetu kudi kujika ne bumanyishi budi bantu bakula bualu bua Yesu : « **udi wenza malu onso bimpe** » (mv. 37). Muena kuitabuja yonso mutangile malu ende onso adi mashale udi mua kujadika bualu ebu bua bualu buandi kabidi : eyo Mukelenge udi wenza malu onso bimpe !

Mako 8. 1-21

Tudi mua kuikala mu **dienza dia bimpe** ne tbingila tushilangane : kukeba **tshinemu** bu bafalesa, anyi kupolesha mutshima mu kuenza malu onso a mu nsombele bimpe. Ne, mu buena Kilisto, mushindu kayi udi bienzedi bikale kabiye ne kabingila kakuabu ! Kadi tshiakadi katshiyi tshipanga kukuatshisha Yesu, tshiakadi luse luakadiye nalu bua bisumbu bia bantu bidiye udisha bua musangu muibidi ku bukole buandi (mv. 2 ; shap. 6. 34).

Buobumue buetu dituku dionso ne malu a pa buloba, nkuka yau ne bukoya buawu, bidi bikeba anu kukolesha mitshima yetu. Bamabane kuibidila kuikala ne **dikenga** dia bintu ditunyanguluke, dia mu lungenyi, ku mutu kua bionso dia mu nyuma tudi tukenge bikole bualu buabi. Kadi Yesu, wakadi ne mutshima wa buNzambi wakadi unvua dikenga edi. Ngikadilu wa muntu wakadi mujibale matshi mu shapita wa 7. 34, **wakamupumuisha** mutangile mu diulu. Mu mv. 12 wa shapita wetu eu, mbupidia anyi mitshima mikole ya ba falese idi itamba kumupumuisha, kundekelu, mmitshima mikole ya bayidi bandi idi itamba kabidi kumuningalaja (tangila kabidi 6. 52 ; 7. 18). Malu a kukema abidi akatangilabu ne mesu abu kudiye, kaakakumbana bua kutekabu mitshima yabu kudi Mukelenge anyi ! (fuany. Yone 14. 8, 9).

Mushindu kayi wakakenga Mukelenge matuku onso a muoyo wende pa buloba bua luse, kadi kabidi bua mitshima mikole, bua dipanga disakidila dia bantu... kabidi misangu mikuabu tô ne dia bantu bandi !

Mako 8. 22- 23

Mu Betesaîda, musoko eu udi Mukelenge utamba kuakula bua bupidia (Matayo 11. 21), Mukelenge udi ukumbajamu kabidi bualu bua kukema kudi mufofo. Malu abidi adi ne mushinga bua yeye kuondopibua, ne mushindu umue bidi misangu mikuabu ku kakese ku kakese, ke kutudi tulua ku munya wa Nzambi (Mis. 138. 8 ; Filip. 1. 6).

Ku nyima kua bualu ebu, Yesu udi ukonka bayidi bandi bua dimanya didi dienkana mu bantu bua bualu buandi. Pashishe ne lukasa lonso udi utangidija lukonko elu lunene kudibu bobo. **Buenu nuenu ndi nganyi** ? Eyo, nansha bikalaku dimanya dishilangane kudi bantu bakuabu ku bualu bua Mukelenge Yesu, ndi ne bua kuikala ne dianyi dimanya dia **pa buanyi** ku bualu buandi. Diodi edi ke tshibangidilu tshia nshila udiye umbikila bua kumulonda, nshila mene wa kudipidia ne wa mutshi mutshiamakane, ungakashipibua nandi. Bantu bakuabu mu diteta badi bakula bua mutshi mutshiamakane udibu ne bua kuambula anyi bua « makenga a Kilisto ⁶ » adibu ne bua kuitabuja ne ditantamena. Kadi etshi ke tshidi Mukelenge musue kuamba apa nansha. Udi ulomba kudi muena kuitabuja yonso bua kuangata bipendu ne bundu bidi ba pa buloba kabayi mua kupanga kumutekela bikalaye ne lulamatu kudiye (Gal. 6. 14). « **bua dinanga dianyi** », bu mudi Mukelenge Yesu ushindika, bualu bua, ebu ke bualu busokoka budi buenzeja bua muena kuitabuja itabuja lufu ku malu a pa buloba ne ku malu a mubidi wandi nkayandi (mv. 35 ; Lom. 8. 36).

6. Makenga a Kilisto : calvaire

Mako 9. 1-13

Bilondeshele mulayi wa mu mv. wa 1, bayidi basatu badi babikidibue bua kudianshila kubandila « **bukelenge bua Nzambi budi bulua ne bukole** ». Bukelenge ebu budi munda mua Mukelenge nkayende, udibu bamanya Yesu, Mulongeshi wabu, muluata buneme ne butumbi budi bubalakana. Yeye wakadi usokoka misangu yonso butumbi ebu mu « **ngikadilu wa mupika** », udi ububulula bua tshituba ku mesu kua bantu bandi, aba badi bakuatshibua ne bowa ne dipampakana (Mis. 104. 1). Nunku dî didi dilupuka mu matutu, ne didi kabidi bua bualu buetu ne : « Eu udi Muan’anyi Munangibue, **numunvuile** ». Bikala muntu ne butumbi ne tshinemu bivule, mei ende kabidi adi ne mushinga. Kutangila, yeye utudi babikidibue bua kunvuila kena muntu mukuabu kadi **Muana wa Nzambi wa dinanga diandi**. Tutambe kudimuka bua kuteya ntema yetu bikole ku malongesha ende (Ebel. 12. 25 ; musemeja pabuipi kabidi ne Ebel. 1. 1, 2 ne 2. 1).

Nansha bionso bidi bitambe buimpe ku mukuna eu (mv.5), bidi bikekengela bua kumuka ku mukuna kupueka, ne Mukelenge udi unvuija bayidi bandi ne bionso biakumon’abu nebikale ne dikumbana anu mu matuku a tshilualua. Nansha Yone (wakadi Eliya tshinfuanyikiji), nansha yeye nkayende, kabakabitabuja. Ke bualu kayi bidi ne mushinga bua aye ku mutshi mutshiamakane ne akenge bikole ku mpala kua kubuela mu butumbi buandi.

Mako 9. 14-32

Pakapuekaye ku mukuna, Mukelenge udi ubanga kabidi **mudimu wende wa dinanga** udi mupotolo Petelo, yeye wakadi mujadiki muimpe, wakula mu mukanda wa Bienzedi bia bapostolo tshikoso tshitambe buimpe tshia malu aa. Udi wamba ne : « Yesu eu wa mu Nazalete, wakadi wendakana miaba ne miaba wenza malu mimpe, wondapa ukolesha buonso bakadi bakengeshibua kudi Diabulu, bualu bua Nzambi wakadi nende » (Bienz. 10. 38, 39).

Mukelenge udi usangana tshisumbu tshia bantu badisangishe bayikila ne batandangana nkayabu. Tshiena bualu tshia ditandangana diabu tshidi, nsongalume, kubanga ku buana buandi wakadi ujimija anu lungenyi, bimuela kudi demona. Tatu wa muana kakapeta dikuatshisha pakambilaye bayidi bandi bua kumondapa, kabakamanya bua kuipata nyuma eu wa bukoya nansha. Ku mpala kua kufila dipikudibua kudi muana eu, Yesu udi wanji kubaleja bualu buakenza dipangila diabu dia kuipata nyuma eu mubi : **mitshima mikole** ; bualu « **bionso bidi bikumbana kudi muntu udi witabuja** » Nunku ne binsonji ku mesu muntu'eu udi udilekelela kudi Mukelenge. Udi unvua ne ke **bukole bua disua**, buamupesha ditabuja ne udi udimanya mutekete ku bualu buadi. Diambuluisha dia Nzambi didi ne mushinga, ke anu bua bupikudi nkayabu, kadi nansha bua **kudilomba**.

Mu mv. 26 bukole bua demona budi budileja kabidi bua butshimunyi bua Mukelenge bumueneshibue. Ne dinanga dionso, udi ukuata muana ku tshianza ne umujula.

Mako 9. 33-51

Bayidi wetu ! Pine apu Muyishi wabu mumane kubambila bualu bua **makenga ende** ne **lufu luandi**, bualu bumue budi mu mitshima yabu ne bukeba makokanganyi munkatshi muabu, budi bua kumanya **nganyi wikala mutamba bunene**. Ku lukonko luandi Mukelenge udi ubateta (mv. 33), pashishe ne ngasa ne lutulu, udi ubalongesha tshidi **kudipuekesha** ntshinyi.

Dilongesha edi, badi badilonde kudi dikuabu dilongesha ku nyima. Bayidi bakela meshi bua kukanda muntu wakadi wenza malu a kukema mu dina dia Yesu. « Kena **utulonda** », ne ke tshiena bualu tshidi Yone ufila. Mukelenge udi ubaleja mu bualu ebu too ne apa, bakakuata mudimu anu bua bualu **buabu nkayabu**, kabuyi bua bualu **buandi yeye** nansha. Tutabale bua katuikadi **bantu badi bakeba tusumbu** ! Bena Kilisto ba bungi, nansha kabayi benda **netu**, badi balonda **Mukelenge** pa buipi menemene, mu nshila eu wa kudipidia ne wa mutshi mutshiamakane (shap. 8. 34).

Tuakumona mu Matayo tshidi tshikumbanangana ne mv. wa 42 ku 51 (tangila Matayo 5. 29..., 18. 8...). Kadi mu kabujima, mu lumu luimpe lua Mako, tudi tumona ne **malongesha** a Mukelenge adi angata muaba mukese ku bualu bua **mudimu wandi**. Katuena ne tshipiminu mundidimbi wa mei ende a pa mukuna. **Mei makese**, kadi **kudifila kua bungi**. Nunku ke ngikadilu wa muena mudimu wa lulamatu.

Mako 10. 1-22

Bafalese badi bateta kuteka Yesu mu ditupakana ne Mose, pa lukonko lua kushipa kua dibaka. Kadi udi ukanga mishiku yabu padiye upingana nabu **ku mpala kua tshibangidilu tshia mikeshi**, ubavuluija bulongolodi bua bintu mushindu wakabifuka Nzambi ku tshibangidilu. Buloba buakakoyesha ne kunyanga bionso biakateka Nzambi mu bufuki buandi bimpe, popamue ne bualu bua **dibaka**.

Mitshima mikole ne lukuka lua biuma, malu aa adi atuma bantu ku dipepeja ne dikudimuna dia bulongolodi bua dibaka, adi amueneka kabidi mu diangata dia **bana bakese** ne mushinga mukese. Bayidi kabena bapanduka mu nyuma wa mushindu eu nansha. Mv. 13 ku 16 idi itupehsa diunvuija dikuabu didi ne mushinga ne dilenga mutshima kupita mu Matayo : Mukelenge udi ubanga kuikala munyingalajibue ku tshienzedi tshia bayidi. Pashishe udi wangata bana aba bakese, ne dinanga dionso udi **ubatuala mu maboko**, mudibu basangana bukubi buonso. Ku ndekelu udi **ubasankisha** ku mesu kua bantu buonso (fuang. Matayo 19. 13, 14).

Mu bualu budi bulonda, Mako udi kabidi nkayende bua kutuambila bualu ebu budi ne mushinga wa bungi : **dinanga** dia Mukelenge kudi muntu udi mulue bua kusambakana nende. Kadi muntu'eu kena udiakidila nansha udi uya, muye misangu mikuabu bua kashidi, usungula bubanji buandi budi patupu ku tshisumbu etshi ne tshia tshiendelele tshia Eu wakatshinanga.

Mako 10. 23-34

Mu dipungila dikulu-kulu, masanka akadi a pa buloba, ne **bubanji** buakadi tshimanyinu **tshia buimpe bua Nzambi** (Dut. 8. 18). Ke bualu kayi bayidid badi bakema ! Badi bumuka ku ditangila muntu wakadi muwujibue ne bubanji, buena kuamba ne, ku tshimuenenu musankishibue kudi Nzambi, munangibue, kayi ne bualu bua kubandibua mu luendu luandi, ne wakadi mudilongolole bua kuenza malu onso mimpe. Ne Mukelenge wakamulekela uya. Bulelela, bikala masanka aa kaena afila tshibuelelu tshia mu bukelenge bua mu diulu, nganyi udi mua kusungidibua ? Ku bualu ebu, Yesu udi ubakudimuna ne, bua muntu, **lupandu** ludi bualu bukole ; anu **Nzambi** nkayende ke wakamanya mua Kulukumbaja.

Mukelenge udi upisha apa, ke anu bubanji anyi biuma, kadi kabidi « badi **beyemena** biuma ». Bualu budid bushale, kuya kudiy ene kumulonda, bidi bikumbanyina kuanji **kudipidia** menemne. Kadi, bikalabu bitabuja anu dinanga dia Mukelenge ne dia lumu luimpe nkayadi, nebikale mushimi munene wa disanka ; wa kumudilu udi wa kuangishibua kudiye. Eyo, mesu a Mukelenge (mv. 21, 23, 27) adi abala munda ne mu mitshima yetu, bua kutangila ne kabingila ka dinanga diandi mu mitshima yetu ke kadi katuenzeja malu anyi. Ke diandamuna diakane ku dinanga dia Eu wa **kalekela bionso buetu tuetu** (tang. Zakaya 7. 5).

Mu shapita eu tudi tusangana **mubidi munangibue** (mv. 17 ku 22), **muikale ne kudisua** (mv. 28), **muikale utshina** (mv. 32), **muikale ne mukau** (mv. 41), ne **kudiangatshila kua bintu** (mv. 35-40).

Mako 10. 35-52

Katupangi bua kutangila **ditabuja** dia Yakobo ne Yone. Bakadi bamanye ne muyishi wabu udi Meshiya, mupianyi wa bukelenge bua mu diulu ne nebapiane puopamue nende. Kadi kulomba kuabu kudi kuleja dipanga ne kulumbila kua patupu kua mutshima wa bu muntu. Muwule ntente ne ngasa, Mukelenge udi usangisha bayidi bandi bonso kudiye, bua kubapesha dilongesha (ne tuetu kabidi) bualu bua dilomba dibi dia bayidi aba babidi. Kabena bamanye ne ku mpala kuabu badi ne tshilejelu tshinene tshia **kudipuekesha** anyi, tshia eu wakadi ne bukokeshi bua bamukuatshile mudimu, kadi wakadivuija nkayende bu **mupika** bua kupikula bifukibua biandi ne kufuta muoyo wende nkayende bu mushinga wa bupikudi wakalomba mulumbuluishi ? Mvesa eu wa 45, wakabikidibua ne **luvungula lua** lumu luimpe, ne tshikoso tshialu tshionso.

Nyuma udi utuleja mu shapitre eu ngikadilu mishilangane isatu : **muntu** udi Mukelenge ubikila bua kumulonda ne udi uya (mv. 21) ; **bayidi babikidibue** pabu, bakumulonda ne ditshina (mv. 32) ne basue kutumbisha didipidia diabuu (mv. 28) ; ku ndekelu, mufofo mukengi udi Mukelenge kayi ulomba tshintu padiye umondapa, kadi, kayi ukudimuna dî, udi ulekela bilamba biende bidi mua kumupumbisha mu luendu luandi, « **kumulonda mu nshila** » (mv. 52).

Kadi tutangile mpala ibidi ya bisumbu bia bantu, ku mpala badi bamupumbisha, pashishe nebambe ne
« kolesha mutshima webe... ! »

Mako 11.1-14

Nshila wa Yesu udi usemena ku ndekelu. Udi ubuela ne butumbi bunene mu Yelushalema, ne uya mu ntempelo, mudiye ubanga **kuendakaja mesu ende ku nseke yonso ne pa bintu bionso** (mv. 11) bu udi udikonka ne : Ngafiki kuanyi anyi ? Diunvuija dia pa buadi mu lumu luimpe lua Mako, didi diunvuija ne Nzambi kena ulumbuluisha ngikadilu kampanda ne lukasa ku mpala kua kayi muanji kuleja dipila diandi nansha (fuany. ku Genese 18. 21). Kadi meshi a Mukelenge akadi tshinyi pakamonau dinyanguka dia **Nzubu** eu wa **kutendelela Nzambi moneke !**

Udi umuka ku muaba eu udi munyanguke, uya ku Betania, ne kasumbu kakese ka bantu badi bamumanye ne badi bamunange. **Betania** udi unvuija ne « nzubu wa udi ne kanyinganyinga » anyi kabidi « wa nfigi ». Bu mu mifundu misangu ya bungi meshi aa abidi tudi tuasangana mu ngikadilu. Tshikondo tshiakadi Yesu pabuipi ne kuela **mutshi wa nfigi** wakadi kauyi ukuama mulau, mutshi udi tshinfuanyi tshia ngikadilu wakapetaye Isalele, bidi bu yeye Muena kanyinganyinga, Mupele (Mis. 40. 17), wakadi usangana haha, anu aha tshianana mamuma bua Nzambi « mamuma a nfigi mimpe » bilondehele tshiakuidi tshia (Yelemiya 24. 2), disambibua dia mutshima wandi, ne dilabula dia mamuma a mudimu wa muoyo wandi ku mutshi mutshiamakane. Nansha mutshi muikale ne mabeji a bungi, tshinfuangikiji tshia ntedelelu muimpe, « kakuenta mamuma a nfigi ku mutshi wa nfigi » wa Isalele bu mudi muprofete umue eu ubimona (Yelemiya 8. 13).

Mako 11. 15-33

Mukelenge udi ulengeja ntempelo wakasanganaye dituku dia kushala. Lukunukunu ludi lukuata Mukelenge bualu bua Nzubu wa Nzambi (Yone 2. 17).

Pakalua dilolo, wakumuka mu musoko wakadi munyanguke, kadi neapinganemu, dituku didi dilonda, upitshila muaba wakadi mutshi wa nfigi. Bu diandamuna ku dikonka dia Petelo, Yesu kena wakula bua bukole buandi nansha, kadi udi ukoka meshi a bayidi bandi kudi Nzambi. Bidi bu wakadi ubambila ne : yeye wakanguvuila udi kabidi pabuipi bua kuitabuja milombu yenu ne kumusha mapumbisha onso mu nshila, nansha bikalau manene bu mukuna. Kuikala ne **ditabuja** mu Nzambi, **ke kudienzeja bua** dikumbana dia majinga etu nansha, kadi **nkutekemena kudi utudi bamanye**, udi utupesha milayi, ne udi ne lulamatu bua kuyikumbaja, ne udi **mutunange**. Kadi kudi muaba udi Nzambi kayi mua kutuandamuna nansha : « utudi ne **tshilumbu ne muntu mukuabu** ». Eu ke mukuna munene utudi katuyi mua kutamba udi pankatshi pa **malanda etu ne Nzambi**. Bidi bikengela kuwujikija (mukuna anyi bualu ne mukuenu), bua kusangana kudiye anyi kudi muanenu « nshila eu mulongolola » wa mu mutshima udi Mis. 84. 5 yamba.

Mu mv. 27, Miyuki ya ndekelu ya Mukelenge idi ibanga, munkatshi muayi udi wenda utshimuna bena lukuna bandi ku musangu ne musangu.

Mako 12. 1-17

Bamfumu ba tshisamba badi benzejibue bua kumanya ne badi bakula buabu mu lusumuinu lunene lua **balami ba budimi babi**.

Tangilayi mudibu babikila (mu Mako nkayamu), mutumibue wa ndekelu wa muena budimi bua nfigi :

« yeye wakadi ne **muan’andi mulela umue wakadiye munange...** » (mv. 6). Mei aa adi atuvuluija mei a Yepowa kudi Abalahama : « wangate **muan’ebe mulume, muana umuepele, udi munange** » (Gen. 22. 2) ne adi unvuija mu mushindu munene dinanga dinene dia Tatu bua Muan’andi-munanga wakafilaye bu mulambu bua bualu buetu !

Nunku pakadimanyabu, ba falese ne bena helode bakakeba bua kutantamana (mv. 12). Ne mei a lubombo, kadi mikale bumanyishi buabu nkayabu bualu bua Mukelenge (« tudi bamanye ne bulelela... udi uyisha bantu nshila wa Nzambi bulelela », mv. 14) badi bakeba bua kumukuata ne lukonko lua budimu bunene. Bu yeye wakitabuja ku lukonko luabu, **eyo** wende wakadi umupangisha bumanyishi bua bu Masiya ; bu yeye wakabenga, **nansha** wende wakadi kumupishisha kudi bena Lomo. Udi ubandamuna mu mushindu umue wakadibu kabayi belele meshi, ubatuisha mu **kondo kabu ka mutshima**. Lungenyi kayi lua buNzambi ! Misangu yonso, mmushindu kayi wakadi Musungidi, yeye wakadi ne bulelela ne dinanga, wakakengeshibua ku lukinu elu, ku lonji, eyo, « ku bupidia misangu yonso bua bantu babi kudiye nkayende » (Ebel. 12. 3 ; tang. kabidi Yehez. 13. 22).

Mako 12. 18-34

Ku luabu luseke, **Basadoke** badi batete bua kupima lungenyi lua Yesu. Mu diyisha diabu, badi bantu badi kabayi bitabuja ku **dibika dia bafue** nansha (mv. 18, Bienz. 23. 8). Kadi mu mv. 26 udi ubakeba anu mu bualu abu ne ukanga mukana muabu. Kubika kua bantu ku bafue kudi kujadikibue misangu ibidi : **Ku Dî dia Nzambi ne ku bukole bua Nzambi** wakabisha Kilisto (mv. 24). Kutangila bidi mpukapuka, bua kuikale bulelela bukuabu bukadi bumane kushindibua ku mitshima mikole (tangila Bienz. 26. 8). Kadi, bu mudi Paulo ubileja mu 1 Kol. 15 kudi tshimue tshia ku bishimikidi binene bia buena kilisto : katuena mua kulenga kupanga kukulula ditabuja dietu nansha.

Bishilangane ne batontolodi aba, kudi bulongane ne menji kudi bafundi badi bakonka bua **mukenji mutambe bunene**. Mukelenge udi ubandamune ne, **ndinanga**, ke mukenji wa kumudilu : dinanga bua Nzambi ne dinanga bua muntu nebe, bidi bienza nsangilu wa mikenji yonso (Lom. 13. 10 ; Ngal. 5. 14). Balunda banangibue, katuakadi mua kutamba kunanga kupita Isalele, tuetu **bakakebibua kule** (munkatshi mua ba bisamba bia bende katuyi ne milayi) ne **basemejibue pabuipi** mu malanda a **bana** ba Nzambi wa dinanga anyi ? (Efes. 2. 13).

Mako 12. 35-44

Mpidiewu Yesu udi wela bantu badiye uyukila nabu lukonko lukole ludi lubapitshila. Mushindu kayi udi Kilisto mua kuikala **muana ne mukelenge** wa Davidi popamue ? (tangila kabidi Mis. 89. 3, 4, 23, 36). Kabena bamanye mua kunvuija ; kadi kudisua kuabu kudi kupanyisha bua kukeba diandamuna... kudi Kilisto nkayende. Bualu bua nku dimupidia kuandi kudi Muana wa Davidi wangata muaba wa mu diulu udi Mis. 110 umupesha.

Bua kudimusha bantu bandi ku bualu bua bamfumu babi, Mukelenge udi ufila bimanyinu bia kanyinganyinga bia bafundi, bena kudisua, lukuka lua biuma ne lubombo. Kutangila ! ngikadilu eyi, ikadi mimane kumueneka kudi balombodi bakuabu ba ntendelelu badi kabayi bena Isalele (1 Tim. 6. 5).

Mv. wa 41 ; udi utuleja Yesu mushikame pabuipi ne tshibondo tshia mulambu mu Ntempeleo. Ku **ditangila edi** didi dimona ne miaba misokome, ditudi bamumone musangu mukuabu utangila pa bintu bionso ne muaba onso, kena utangila **bungi** budi muntu wela (bualu budi bantu batangila) kadi **mushidu** udi muntu ne muntu ufila mu tshibondo tshia mulambu.

Tangila mukaji eu wa mulufuila muenkengi, udi usemena ne nfualanga idi kayiyi ne mushinga : tukuta tukese tuonso tuakadiye mushale natu bua kudiaye. Ne luse, Mukelenge udi ubikila bayidi bende, udi ubanga kuakula bua bualu buakumonaye. A ! mulambu eu munene – « **tuonso** tuadiye natu » – wakadi (mulambu eu) ujadika ke anu dinanga dia mukaji eu kudi Yepowa ne nzubu wende, kadi kabidi dijadika diakatekaye mudi Nzambi wakadi mua kumukuatshisha mu bionso biakadiye nabi bualu (fuanyikija ku 1 Bakalenge 17. 13-16).

Mako 13. 1-13

Bayidi badi ne bakema bua bulengele ne bunene bua **kumona ku mesu** biakadi nabi ntempelo. Kadi Mukelenge kena utangila « ku tshidi muntu utangila nansha » (1 Sam. 16. 7 ; Yesh. 11. 3). Mukelenge wakabuena mu ntempelo eu kumona bubi buakadi buwulemu (shap. 11. 11). Nunku kabidi dimona diandi didi diya tô ne ku malu amueneka bidimu bikese ku nyima kua dipidibua diandi, malu aa afikishisha dishimbuka dia musoko eu wa dipila.

Mianda ya kale mifunda (Histoire) idi itulongesha ne mu tshidimu tshia 70, Yelushalema wakadi muaba wakadi ukuatshisha bowa ne wakabutudibua onso kudi masalay a Titus. Dibutuka edi kadiakapanga kuteta bikole ditabuja dia **beni kuitabuja**, bakadi ne menshi abu malamate bikole ku musoko wa tshijila nansha. Kadi Mukelenge wakadianshila kubakankamika diambedi ne mei atudi nau apa.

Mushindu kayi udi bana ba Nzambi, pakapitshilabu mu mateta manene, bakapeta dimanya dimpe mu malu aa. Mu tshikondo tshia kufilabu bumanyishi, bionso biakadibu ne bua kuamba, bakamana kubambilabi kudi Nyuma Muimpe. Ke muakadibi diba dikuabu bua **Petelo**, pakamukuatabu, kuya nandi ku mpala kua bamfumu ba bantu ne bakulu ba bisamba ne bakuidi banene mu shap. 4 wa Bienz. (mv. 8) ; ne **Etienne** mu shap 7. 55. Kadi mu tshietu petu tshitupa ne mu etu majinga tudi mua kumanya bukole bua Nyuma Muimpe ne kumulekela mu budikadidi bua kuenza mudimu munda muetu.

Mako 13. 14-37

Ekelesia yeye kakupitshila mu tshikondo tshia dikenga dikole tshiapitshila kasumbu kakese ka bena Yuda nansha (Buak. 3. 10). Patuashala mu bulelela ebu, kadi misangu yonso tutshine bua katuladi tulu tua mu nyuma tudi tutukokeshu bibi mu muidima munene wa malu a pa buloba. Tutambe kuvuluka dipingana katataka dia Mukelenge wetu Yesu Kilisto, ne tuangate buonso buetu disengelela dia mushinga mukole didi mu shapita eu.

Lusumuinu lukese ludi lutuleja Mukelenge bu muena nzumbu, wakumuka, mumane kushila bapika bandi bujitu bua midimu yandi. Muena mudimu **Yonso wa** kudibu wakapeta « **mudimu wandi...** » mujadika ne wa pa buawu. Mukelenge kakapala muntu, kakapanga kuyifila **mishilashilangane** ku dikumbaja dia muntu. Tutoba tusatu tua dimanyika dia ditungunuka dia diakuma (...) tudi tulonda ku nyima kua muaku « mudimu » katuena tunvuija bunyi bua dishilashilangana dia midimu yakamana Mukelenge kulongolola bua bantu bandi anyi ? (fuang. ku Lom. 12. 6 ku 8).

Dî dikese diakapeta **mulami wa ku tshibi** (ndekelu wa mv. 34) didi kudi buonso kabidi buena kuamba ne kudi wewe ne kundi kabidi (mv. 37). Ne ku mei onso aa, tudi mua kumona ne mu lumu luimpe lua Mako, **mudimu** wa Yesu udi ne mei aa « **tabalayi** ». Tulame dî edi bimpe mu mioyo yetu, bu mutubu balama dî dia muntu wa mushinga wakanushiya... **kadi udi upingana !**

Mako 14. 1-16

Lufu lua Mukelenge lumane kusemena pa buipi, meshi onso adi mu mutshima adi amanyika ne adileja patoke. Lukinu, dipetu dia kudi bamfumu ba tshisamba badi badia tshitungu mu Yelushalema ! Dinanga ne kanemu mu nzubu wa diku dia mu Betania mudi mukaji eu ukumbaja ku bualu bua Mukelenge « mudimu muimpe », tshipeta tshia dinanga didi ne meshi. Ne tshilejelu tshimpe tshia mudimu wa dikukuila dia bana ba Nzambi ! Badi bamanya mu Mukelenge mubengibue, muntu udi ukumbana kutumbisha ; nunku kupitshila ku Nyuma Muimpe, ne mu meshi a kudipuekesha, badi bamukukuila, dikukuila edi didi kudiye mulambu wa dipembu dimpe ne dia mushinga **mutambe bunene** (tumone ne bantu nkayabu ke badi batua mushinga – mv. 5 – bavuija bionso ku malu a makuta). Bijanu kabiena bipanga ku bualu bua batendeledi aba, nansha mene kudi bena kuitabuja badi benzelangana bimpe ⁷ anyi lumu luimpe ku mpala kua mudimu onso wa buena Kilisto. Katuyi tupua muoyo malu aa mimpe, kadi tumanye ne kutumbisha kudi ne muaba wa ku mudilu wa ku midimu yetu. Ne tusanke bua dianyisha dia **Mukelenge** bua kukumbaja ne meshi **mapuekele** (adi bivuadi ebi tshinfuanyi tshiau) mudimu muakane wa dikukuila, udi nkayau wenzeka musangu umua **kudiye**, udi bua tshiendelele.

Mv. wa 10 ne ku 6 idi ituleja mushindu udi bayidi benza bua kulongolola Pasaka... ne Yuda bua kupana Mukelenge wende.

7. Kuenzelangana bimpe : bienfaisance (mv. 5)

Mako 14. 17-31

Tshidi tshikondo tshia ndekelu tshia bidia bia dilolo. Mu diba edi dimpe dia kulayangana, didi Yesu ujinga kuakula bua dinanga diandi, bujitu budi bukuata mutshima wandi. Ke bualu bua mutshi mutshiamakane udi wenda usemena bua bua yeye kufua nansha, kadi bualu bua kanyinganyinga kanene ka kumona ne **munkatshi** mua **bayidi dikumi** ne babidi mudi muntu wakamana kudisunguila dibutuka diandi. « **Umue wa munkatshi muenu...** nantungila » Ku luabu luseke, bayidi badi banyingalala ne bakonkangana. Kabena ne dituishibua ne nganyi wa mueneka mu mv. 29 ne 31 ku dipambuka dia didifila diabu, kumusha dia Petelo.

Pakapatuka muena mpala ibidi, Mukelenge udi udi ujadika bidia bia tshivulukilu tshiandi. Wakasakidila, kutshibula mutanda wa diampa, kupa bayidi bandi ; pashishe kuangata lupanza, usakidila kabidi kubapalu. Ne ubunvuija mundidimbi wa bimanyishilu ebi bipepele ne kadi bikale ne mushinga ku bualu bua bidi biambulula tshivulukidi : mubidi wandi wakafidibua ; mashi ende akaya panshi, bishimikidi bijalame bia ditabuja dietu. Wewe udi ubala, kuakadi mua kujinga kuikala mu nzubu eu wa kulu pabuipe ne Mukelenge webe anyi ? Apu mbuatshinyi kupanga kusambakana dituku dionso dia kumudilu dia lumingu kudi bantu badi bamba bua lufu luandi, padibu bindila dilua diandi ?

Ku nyima Mukelenge udi wimba musambu ne bayidi bandi dikumi ne umue, ne mu tshisubmbu tshiabu udi uya mu lupangu lua mukuna wa Oleve.

Mako 14. 32-54

Budi bualu mpindieu bua Yeye wakangata mubidi wa **bupika**, bua aleje too ne muaba kayi, **ditumikila** diende didi diya ditangile. Nediye ditangile too ne ku lufu ;... lufu mene lua ku mutshi mutshiamakane. (Filip. 2. 7, 8). Satana udi wenzeja malu onso bua kupatula Yesu mu nshila wa bupuangane. Mu diluangana edi dia **dipangadika**, udi udiambuluisha anu ne dinema diandi dia mutshima ⁸ ne kanyinganyinga bia Mukelenge, biakadi bipima bujitu bua lupanza lua tshiji tshia Nzambi ku bualu bua bubu. **Tshilulu tshia Yesu, ndikokela diandi**. Dina ditudi tumunvua wakula anu apa nkayapu, didi diunvuija malanda mashemakane a mu diba dia mushindu eu : « **abba** Tatu », wela nunku diyi dikole ne bujadiki ne malanda manene aa neakoseke mu meba ambulaye bujitu bua bubu. Kadi nangananga **dinanga** dinene kudi Tatu didi dienzeja **ditumikila** diakane. « Bienzeke bu mudi **wewe musue** ke bu mudi meme musue nansha » !

Ku mpala kua nvita ya mushindu eu, mushindu kayi udi **tulu** tua bayidi bandi ne dipila ! Katupa kipi ku mpala, Mukelenge wabu wakamana kubasengelela bua **Batabale** ne **batendelele** (shap. 13. 33), udi ubakonka mushindu eu bikole misangu isatu. Upangila kudibu, kadi Yeye udi anu pabuipi. Tangila muena mpala ibidi udi usemena kudiye ne tshisumbu tshia bakalua kumukuata. Diba adi buonso badi bamulekela banyema, tô ne nsongalume mukese eu wakadi mudijingile tshilulu tshia lina : tshinfuanyi tshia buena Kilisto bua ku mesu budi kabuyi butantamena makenga.

8. Dinema diandi dia mutshima : effroi

Mako 14. 55-72

Munda nkulu mua butuku, nzubu wa muakuidi munene udi unyunga. Yesu udi wimana ku mpala kua badi bamubanda. Bamubandi badi bamutekela malu a dimubanda nau, adi kaayi akumbana. Kadi yeye kena umona mushinga wa kudibingisha. Badi bamukosela bua kufua, mupendibue ne mukumibue ; badi bamutuila ne mate mu mpala. Mukelenge wetu wa kukukuila, udi witabuja makenga aa onso, akadiajila kuakudibua mu mei a tshiprofete (Yesh. 50. 6). Kutangila ! bualu bukuabu budi bupita mu lupangu lua bukelenge. Petelo **kakitabuja** Mukelenge wende pakamujadikilaye ne « ntshia kukuvila nansha kakese » (mv. 31). Ne bualu bukuabu, kakamunvuila, bua kutabala ne kutendelela mu Getesemane. Ke bualu busokoka bua dikuluka diandi. Kutangila Mukelenge wakamana kubadimusha ne : « **Mubidi udi ne butekete** » (mv. 38). Kadi buakadi bulelela buakadi Petelo kayi mudilongolole bua kuitabuja nansha, bua muand'eu udi ubuela ne upitshila tshikondo tshikole. Bualu butudi katuyi tukeba bua Kuyila ne **Mukelenge** mu kuitabuja ne kudipuekesha kuonso Dî diandi, tudi tulua kubuyila mu lutatu lukole ne **muena lukuna** wa mitshima yetu.

Bua kujadika ne **kena mumanye** « **muntu'eu** », muena dikenga Petelo udi wakula ne mei a bundu ne a kuditshipa. Katutambi kumukengesha nansha ; kadi tutangile mushindu kayi ne misangu bungi munyi itudi petu bua kuvila Mukelenge, bituikala katuyi **tutabala** : ku bienzedi bietu, ku mei etu, nansha ku dipudikila dietu (bala 1 Kol. 10. 12).

Mako 15 1-21

Mudimu wa lufu udi ne bua, kukumbajibua pau pa **lukasa** (mv. 1). (Pasaka) kuvua kuenda kusemena pabuipi, ne mu lukasa luabu bakeba bua kujimija muena lukanu wabu eu wakadi ubakuatshisha bowa, bakokeshi ba bantu aba kabena bajimija diba nansha dimue. Badi balombola Yesu kudi Pilato bamane kusuika bianza ebi biakakuatshisha bant ba bungi bakadi mu makenga ne biakadi biakenza anu malu mimpe. Ne ku mpala kua ngouvena wa bena Lomo, Musungidi udi ushala kabidi **mupuwe**, dipudikila didi Mis. 38. 13 ku 15 ; 39. 9 ne Muadi 3. 28 ituambila tshiena bualu tshinene. Dilomba diandi mu diba dimue edi didi ne : « kuudi wewe Yepowa ke kundi ntekemena... wewe neubakudimune di, Mukelenge Nzambi wanyi »... ne kabidi « wewe wakuenza bualu ebu ».

Ku dienzeja dia bakokeshi ne bakuidi, **bantu buonso**, mu ditomboka badi bela ne lubila lukole kabayi bamanye tshidibu benza, bua balekele Balaba mushipianganyi ne bua kushipabu ku mutshi mutshiamakane **Mukelenge wabu**. Nunku Pilato bua **kusankisha** bisumbu bia bantu, wakalekela **mushipianganyi**, ne kukosela tshibau tshia lufu eu wakadiye mumanye ne **kena ne dipila**. Tangila tô ne muaba kayi dijinga dia **kusankisha bantu** didi mua kuya ! (Yone 19. 12).

Masalayi mapote adi amuseka, ashima kukokela kudi Eu udi mufidibue mu bukokeshi buabu (wakadifia nkayende). Ne muntu udi wasa Mufuki wende **tshifulu tshia meba** akamenesha buloba bu bipeta bia bubi buandi (Gen. 3. 18).

Mako 15. 22-41

Muntu udi wenza bualu butambe bubu bua ku malu a bikondo bionso. Udi ukudika Muana wa Nzambi ku mutshi mutshiamakane, umukengesha ne makenga a mishindu yonso ne a kumuseka. Musungidi udi kulu kua mutshi wa bundu, tshidi tshimulama koku anu dinanga bualu bua Tatu ne bua bantu. « Wakabadibua munkatshi mua bantu babi » bu muakadianshila mifundu kuakula (mv. 28 ; Yesh. 53. 12), ku mutshi eu kabidi udi wangata bipendu ne dimuseka. Ba pa buloba badi bamubenga, nunku badi badiangatshila dipila ; kadi tangila diulu didi dikanga bu mudi mei ende a kanyinganyinga kakole unvuija : « Nzambi wanyi Nzambi wanyi wakundekela bua tshinyi ? » (tang. Amos. 8. 9, 10). Diulu didi **dikanga** bua **bualu buandi**, bua diodi **kunzuluka** bua **bualu buetu**. Bualu bua mbua kufikisha « **bantu ba bungi mu butumbi** » buakitabuja **Mukelenge wa lupandu luetu** makenga aa (Ebelu. 2. 10).

Dibeji edi dia mu mifundu ya tshijila, padi ditabuja dietu dishimikibua ne dikukuila ; didi dienza mukanda wa bumanyishi bunene udi utujadikila tshibueledi mu diulu dia butumbi, tshibueledi tshidi **tshilejelu** tshifidibue ku **dipandika** dia **tshilulu tshikudika**. Dî dikole diakela Mukelenge wetu mu dipola dia muoyo, didi tshimanyishilu tshia wakadi **ulekela nkayende muoyo** muikale ne bukole buonso. Ke bualu bua ndekelu bua ditumikila bua Yeye wakalua pa buloba bua kukuatshila bantu mudimu, kukenga ne kufua, ufila muoyo wende muimpe mushinga wa bupikudi wa bantu ba bungi (shap. 10. 45).

Mako 15. 42-47 ; 16. 1-8

Katataka pakamana kupita diba dia ku mutshi mutshiamakane, diakadi Mukelenge mulekedibue nkayende, Nzambi udi usanka bua kujula kudilongolola ne tshinemu tshia bakuabu bakadifila ne kunemeka Muana wende. Wakumudilu udi **Yosefe wa ku Alimataya** udi ulomba kudi Pilato mubidi wa Yesu, ne uujika ne kalolo kuonso. Patshiatshia pa kabundubundu pa dituku dia kubika ku bafue, tudi tumona bakaji basatu, baya lubilu ku lukita. Bakadi bamue ba munkatshi mua aba « **bakumulonda ne bakamukuatshisha** » ku mpala kua kumutangilabu upopedibua pa mutshi mutshiamakane (shap. 15. 40, 41 – Yone 12. 46). Mu dijinga dia kukumbaja mudimu muimpe ne wa ndekelu bualu bua Yeye udibu belangana meji ne kabakumumona kabidi nansha, badi balua ne bintu bia mupuya muimpe bua kuela mubidi wende. Kadi, badi ne tshia kuyila disanka dia kulongolola kuabu kua mudimu eu, bualu bua muanjelo udi ubamanyisha lumu lua butumbi :

Yesu wakubika ku lufu.

Kadi kudi mukaji mukuabu utudi katuyi tumona ku lukita : eu wa mu shap. 14. 3 wakela Yesu manananshi ku makasa. Udi mujimije mpindieu dinanga bua bualu buandi anyi ? Wakafila tshilejelu tshikudimuke. Kadi wakajingulula tshikondo **tshikondo** tshimpe tshia kumuelaye manananshi. Tuvuluke ne lukunukunu lua dinanga ludi lutamba kuikala ne mushinga wa bungu ku mutshima wa Mukelenge padilu lukumbajibua ne dijingulula dia disua diandi ne ditumikila dia Dî diandi.

Mako 16. 9-20

Dî dimue dia Petelo kumbangilu kua Bienzedi bia Bapostolo didi difila tshikoso tshia lumu luimpe lua Mako. Mupostolo udi uvuluka « tshikondo tshionso tshiakadi **Mukelenge** ubuela ne **upatuka** munkatshi muetu (miaku ya pa muanda ibidi idi tshimanyishilu tshia mudimu eu) kubangila ku **dibatiza dia Yone**, tô ne ku dituku dia **kabandishibuaye mu diulu...** » (Bienz. 1. 21, 22). Tshimuenenu tshia kumudilu tshia lumu luimpe : ku Yadena diulu didi diunzuluka bualu bua Yesu ; tshimuenenu tshia ndekelu : diulu diodio dimue didi diunzuluka bua kumuakidila ; munkatshi mua bimuenenu ebi muoyo wende udi wa mudimu ne wa lulamatu. Mujadikibue kudi Nzambi, katataka udi mushikame ku tshianza tshia balume tshia bukole, muaba wa dikisha ne wa butumbi udi umukumbanyina mudimu wende mumane kujika.

Budi bualu bua bayidi bandi bua kukumbajabu wabu mu dilonda dia **mubelu** wa mu mv. 15 ku 18... ne **tshilejelu** tshiakangata ku mesu abu. Kadi kabena balekedibue nkayabu mu bukole buabu nansha. Mukelenge udi umueneka mu diulu, udi ulombola mudimu wa bantu bandi. Mudimu udi diakalengele dia tshiendelele didi dinanga diandi didilamine. Mupika wa tshiendelele (Dut. 15. 17 ; Luka 12. 37). Udi **ukuatshishangana** ne bayidi bandi ne kubalombola ne bukole buandi (mv. 20 ; Bienz. 14. 3 ; Ebel. 2. 4). Ne tuetu bena Kilisto badi babikidibue petu bua kulonda nshila yende, ne bamonyi ba lumu luimpe lumu elu, tudi mua kumueyemena petu patudi ne dijinga dia **kumukuatshila mudimu** ne **patudi bamuindile**.